

Maria-Elisa Saarinen

ESTEETTÖMYYSKARTOITTAJAN PERUSKURSSIN
VAIKUTTAVUUS ESTEETTÖMYYDEN ARVIOINTIIN JA
LOPPUTULOKSIIN

Fysioterapian koulutusohjelma

2017

ESTEETTÖMYYSKARTOITTAJAN PERUSKURSSIN VAIKUTTAVUUS ESTEETTÖMYYDEN ARVIOINTIIN JA LOPPUTULOKSIIN

Saarinen, Maria-Elisa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Fysioterapian koulutusohjelma
Helmikuu 2017
Sivumäärä: 39
Liitteitä: 3

Asiasanat: esteettömyys, saavutettavuus, kartoitus, fyysinen toimintakyky

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, onko Satakunnan ammattikorkeakoulussa kehitetyn sähköisen esteettömyyden arviointityökalun (OIVA) avulla mahdollista saada luotettavaa tietoa liikuntapaikkojen esteettömyyden tilasta ilman erillistä koulutusta esteettömyyden arviointiin. Opinnäytetyössä arvioitiin Merikarvian urheilutalon esteettömyyden tilaa. Arvioinnissa otettiin huomioon kaikki esteettömyyden viisi osaluuetta; liikkuminen, näkeminen, kuuleminen, kommunikaatio ja sähköinen viestintä.

Kyseessä oli toiminnallinen opinnäytetyö, jossa tehtiin kaksi esteettömyysarviota Merikarvian urheilutalolle. Ensimmäinen arvio tehtiin ilman aikaisempaa kokemusta esteettömyyden arvioinnista ja OIVA-työkalun käytöstä. Ensimmäisen arviointikerran jälkeen osallistuttiin esteettömyyskartoittajan peruskurssille. Samalla saatiin tietoa Satakunnan ammattikorkeakoulussa järjestettävän esteettömyyskartoittajan peruskurssin sisällöstä. Toinen kartoitus tehtiin kurssin jälkeen.

Opinnäytetyössä pohdittiin OIVA-työkalun käyttäjäkokemuksia sekä saatujen tulosten eroja ja mahdollisia syitä tulosten eroavaisuuksille. Työssä pohdittiin myös esteettömyyskartoittajan peruskurssin vaikuttavuutta esteettömyysarvioiden tuloksiin. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimi Satakunnan ammattikorkeakoulun Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmä. Opinnäytetyön vaiheista ja sisällöstä sovittiin yhdessä Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmän kanssa. Luvat ja ajankohdat Merikarvian urheilutalon esteettömyyden arviointiin sovittiin yhdessä Merikarvian kunnan liikuntasihteerin kanssa.

Tuloksena todettiin, että OIVA-työkalulla oli mahdollista saada todenmukaista tietoa liikuntapaikkojen esteettömyyden tilasta, vaikka aikaisempaa kokemusta työkalun käytöstä tai esteettömyyden arvioinnista ei ole. Erot ennen ja jälkeen esteettömyyskartoittajan peruskurssin tehdyissä arvioinneissa olivat vähäiset. OIVA-työkalu havaittiin helppo- ja selkeäkäyttöiseksi. Esteettömyyskartoittajan peruskurssilla ei tässä tapauksessa todettu olevan suurta vaikutusta arvioiden tuloksiin. Peruskurssi lisäsi esteettömyysarvioiden tekijän itseluottamusta ja varmuutta arvioiden suorittamiseen. Kurssikokemuksen perusteella ja esteettömyysarvioiden laadun takaamiseksi kurssiin toivottiin kuitenkin lisää kontaktipäiviä ja käytännön harjoittelua.

EFFECTIVENESS OF THE BASIC COURSE IN ACCESSIBILITY AUDITING ON THE ASSESSMENT AND OUTCOMES OF ACCESSIBILITY

Saarinen, Maria-Elisa
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Physiotherapy
February 2017
Number of pages: 39
Appendices: 3

Key words: accessibility, charting, functional capacity

The purpose of this thesis was to find out, whether it is possible to achieve reliable information of accessibility in physical exercise settings with the electronic tool Oiva developed at Satakunta University of Applied Sciences. The aim was to explore, whether the tool can be used without training for the assessment of accessibility. In this thesis accessibility was assessed in the sports hall of Merikarvia. The evaluation included all five parts of accessibility, i.e. moving, seeing, hearing, communication and electronic communication.

This thesis is based on action research and it includes two accessibility assessments made in the sports hall of Merikarvia. The first assessment was carried out without previous experience of assessing accessibility and the use of the accessibility tool. After the first assessment the author participated in the basic course in assessing accessibility. This provided information of the content of the course. The second assessment was made after the course.

The thesis discusses the user experiences of the tool Oiva, differences in the assessment results and the possible reasons for the differences. One of the discussed reasons was the effect of the course on the results. The thesis was conducted in cooperation with the Accessibility Research Group of Satakunta University of Applied Sciences and the different phases and content of the thesis were agreed on with this research group. The permissions and assessment times were agreed on with the secretary of physical exercise in Merikarvia municipality.

The results show that it is possible to get valid information of accessibility, although the evaluator does not have any previous experience of the tool or assessment of accessibility. There were only slight differences in the assessments before and after the course. The tool was easy to use and clear. As a result, the course did not have any significant effect on the outcomes. However, the course increased confidence and assertiveness in making accessibility assessments. More contact days and practical training were hoped for to ensure quality in accessibility assessment.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	FYYSINEN AKTIIVISUUS JA LIKUNNAN MERKITYS IHMISEN TOIMINTAKYKYYN.....	8
3	ESTEETTÖMYYS ARJESSA JA RAKENTAMISESSA	9
3.1	Liikkumis- ja toimintaesteiset henkilöt.....	10
3.2	Esteettömyyden ja saavutettavuuden osa-alueet.....	11
3.3	Esteettömyyttä ja yhdenvertaisuutta koskevat asetukset ja määräykset rakentamisessa	12
3.4	Rakennettujen liikuntapaikkojen esteettömyys.....	13
4	ESTEETTÖMYYDEN ARVIOINTI.....	14
5	INNOKE -HANKE JA ESTEETTÖMYYSKARTOITTAJAN PERUSKURSSI	18
5.1	INNOKE-hanke	18
5.2	Esteettömyyskartoittajan peruskurssi SAMKissa	19
6	LIEKA -HANKKEET JA OIVA-TYÖKALU.....	20
6.1	LIEKA -hanke.....	20
6.2	LIEKA 2.....	21
6.3	OIVA-työkalu	22
7	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT.....	24
8	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT	24
9	TULOKSET	25
9.1	Esteettömyyden arviointi ennen koulutusta	26
9.2	Arviointi koulutuksen jälkeen.....	28
9.3	Erot ja yhtäläisyydet	30
10	POHDINTA.....	30
10.1	Tulosten pohdintaa.....	32
10.2	Ajatuksia ja muutosehdotuksia OIVA-työkalusta sekä esteettömyyskartoittajan peruskurssista	33
	LÄHTEET.....	37
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Liikunta on tärkeää jokaiselle ihmiselle, mutta erityisesti heille, joilla esiintyy terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä haasteita. Liian vähäisen liikunnan aiheuttamien kustannusten on laskettu maksavan terveydenhuollolle jopa 250 miljoonaa euroa vuodessa. Riskit primääreihin ja sekundaarisiin terveysongelmiin lisääntyvät erityisesti vammaisilla ja pitkäaikaissairailta ihmisillä, joiden toiminta- ja liikkumiskyky on rajoittunut. Tämän johdosta myös riippuvuus toisten avusta lisääntyy. Näillä ryhmillä aktiivisella elämäntavalla on havaittu olevan yhteys pienempään kuolleisuuteen, parempaan elämänlaatuun ja vähäiseen avuntarpeeseen. Liikunnan toimintakykyä ylläpitävien ja kehittävien ominaisuuksien johdosta on tärkeää sekä edistää että ylläpitää erityisryhmiin kuuluvien ihmisten motivaatiota liikunnan harrastamiseen ja fyysisesti aktiiviseen elämäntapaan. (Rintala, Huovinen, Niemelä 2012, 38.)

Esteettömyys on kokonaisuus, joka mahdollistaa ihmisten asumisen kotona sekä sujuvan osallistumisen työntekoon ja vapaa-ajan harrastuksiin (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut, 2016). Se on itsenäistä kyvykkyyttä osallistua yhteiskunnan toimintaan omana itsenään (Ruskovaara 2009,7). Siinä ei ole kyse vain liikkumisen esteettömyydestä, vaan myös näkemisen, kuulemisen, kommunikaation ja sähköisen viestinnän sujuvuudesta. Esteetön ympäristö ei erottele ihmisiä heidän toimintakykynsä perusteella, vaan siinä on kyse ihmisten erilaisuuden huomioon ottamisesta. (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut, 2016.)

Ensimmäinen esteettömyyteen liittyvä asetus tuli voimaan rakennuslainsäädännössä vuonna 1973. Tämän jälkeen asiaan on panostettu entistä enemmän ja nykyään on laissa säädettyä, että rakennussuunnittelussa, rakentamisessa ja peruskorjauksessa on otettava huomioon liikunta- ja toimintarajoitteiset henkilöt, mikäli tilat tulevat yleisön käyttöön. Esteettömät liikuntatilat tarjoavat mahdollisuuden fyysiseen aktiivisuuteen jokaiselle ihmiselle ja estää sekä eristäytymis- että syrjäytymisvaaraa. (Kilpelä 2013, 6-7.) Vamma tai sairaus ei ole ongelma, vaan yksilön mahdollisuuksia rajoittava ympäristö, mikä estää tasavertaisen toimimisen (Rintala ym. 2012, 215).

Esteettömyyttä ja sen arviointia sekä kartoittamista on mahdollista opiskella. Esteettömyyskarttajan peruskurssi on suunnattu kaikille esteettömyyden kartoittamisesta kiinnostuneille. Se antaa valmiudet rakennetun ympäristön esteettömyyskartoituksen tekemiseen ESKEH-menetelmällä. (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2016.)

1.3.2013 Satakunnan ammattikorkeakoulussa käynnistyi Liikuntapaikkojen esteettömyyskartoitus päätöksenteon tueksi (LIEKA) –hanke. Hankkeessa selvitettiin Suomen pääliikuntapaikkojen esteettömyyttä sähköisen kyselylomakkeen avulla, luotiin arvio pääliikuntapaikkojen esteettömyyden tilasta, arvioitiin sähköisen kyselylomakkeen avulla saatujen tulosten luotettavuutta suhteessa säädösten mukaisiin kartoitustuloksiin ja luotiin opetus- ja kulttuuriministeriölle esteettömyysnäkökulmien arviointimalli liikuntapaikkarakentamiseen liittyvän päätöksenteon tueksi. (Karinharju, Tupala, Kuusiluoma, Jaakkola-Hesso, Tommila, Törne & Vuorsola 2014, 11, 36.) LIEKA 2 -hankkeessa jatkettiin luodun kyselylomakkeen muokkaamista ja liitettiin se osaksi OIVA-työkalua. Tavoitteena oli luoda mahdollisimman helppokäyttöinen, nopea ja käyttäjäystävällinen työkalu kokonaisvaltaisen esteettömyyden arviointiin, kartoittamiseen ja raportointiin. (Tupala, Kuusiluoma, Karinharju, Jaakkola-Hesso, Tommila & Laitinen, 2015, 10.11.)

Opinnäytetyön tilaaja ja yhteistyökumppani on Satakunnan ammattikorkeakoulun Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmä. Opinnäytetyö tehtiin osana LIEKA 2-hanketta ja sen tarkoitus oli testata muokatun kyselylomakkeen luotettavuutta.

2 FYYSINEN AKTIIVISUUS JA LIKUNNAN MERKITYS IHMISEN TOIMINTAKYKYYN

Ihminen on psyko-fyysis-sosiaalinen kokonaisuus, jossa kaikki osat vaikuttavat toisiinsa. Mielialamme ja se mitä tunnemme vaikuttavat ulkoiseen olemukseemme ja toimintakykyymme sekä vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Fyysinen olemuksemme, toimintakykyymme sekä kyvykkyys liikkua ja toimia ympäristössämme puolestaan heijastuvat tuntemuksiimme, itseluottamukseen ja siihen miten halukkaita olemme osallistumaan sosiaaliseen kanssakäymiseen ja elämään yleensä. Ihmissuhteet ja ennen kaikkea mahdollisuus osallistua sosiaaliseen elämään vaikuttavat puolestaan mm. mielialaan, tunteisiin, aktiivisuuteen ja sitä kautta taas ulkoiseen olemukseemme ja toimintakykyymme. Jos jostain syystä yksikin osa-alue rajoittuu tai tapahtuu jotain negatiivista muutosta, on sillä vaikutusta lähes kaikkeen ihmisen elämässä. (Herrala, Kahrola & Sandström 2009.)

Ihmisen koettu terveydentila on jatkumo, jonka toisessa päässä sekä fyysinen, psyykinen että sosiaalinen hyvinvointi ovat hyvällä mallilla ja tasapainossa keskenään. Toisessa ääripäässä nämä edellä mainitut osatekijät ovat epätasapainossa tai niissä on vakavia puutteita, ihminen kokee kärsimystä ja pahaa oloa. Terveiden perustana ovat ihmisten elämäkokemukset, asenteet ja arvot, joihin vaikuttavat kulttuuri, sairaudet sekä fyysinen että sosiaalinen ympäristö. (Suni & Taulaniemi 2012, 18.) Terveys on elämän voimavara, johon voidaan vaikuttaa sekä positiivisesti että negatiivisesti, sitä voi kasvattaa ja kuluttaa (Huttunen 2015). On luonnollista ja ymmärrettävää, että yhteiskunta ja yksilöt arvostavat terveyttä paljon, koska terveys on elämän perustehtävien suorittamisen ja erilaisten tavoitteiden saavuttamisen edellytys (Suni & Taulaniemi 2012, 18).

Toimintakyky on ihmisen fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ominaisuuksien suhde häneen kohdistuviin odotuksiin. Toimintakykyä voidaan tarkastella kokonaisuutena tai jonkin edellä mainitun osatekijän näkökulmasta. Terveys on keskeinen toimintakykyä määrittävä tekijä. Toimintakykyyn vaikuttaa yksittäisten elinten, elimistön tai koko yksilön perintötekijät ja elämänvarrella ilmenneet tekijät, kuten elintavat ja sairaudet (Suni & Taulaniemi 2012, 19).

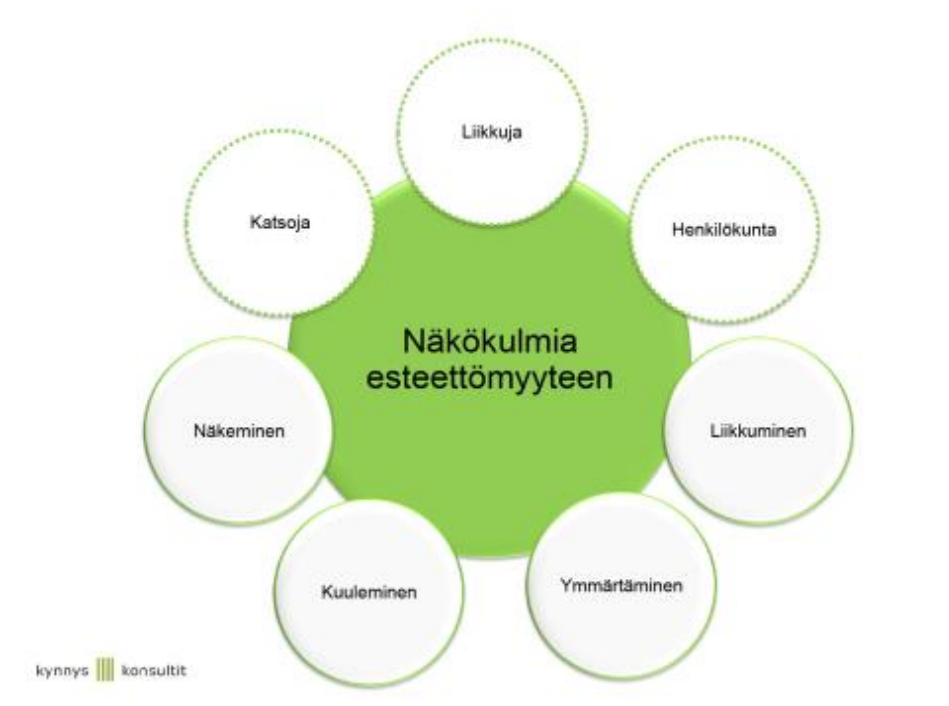
Pohja aikuisiän terveydelle ja liikuntatottumuksille sekä hyvälle elämälle luodaan jo lapsuudessa ja nuoruusvuosien aikana. Liikunta on olennainen osa ihmisten elämänlaatua. Elämänlaadun parantaminen onkin yksi kasvattajien ja terveysalan ammattilaisten tavoitteista. Päivittäisistä toimista ja askareista selviytyminen sekä edesauttaa että helpottaa itsenäistä elämistä. Itsenäisyys voi puolestaan johtaa sosiaaliin ja liikunnallisiin toimintoihin, joissa ylläpidetään tai jopa kohotetaan fyysistä kuntoa sekä tavataan muita ihmisiä ja luodaan sosiaalisia suhteita. Nämä yhdessä vaikuttavat positiivisesti myös ihmisen minäkäsitykseen. Oli kyseessä sitten vammaton tai vammaisen ihminen, vaikuttaa liikkuminen ja fyysinen aktiivisuus positiivisesti myös mielialaan, stressin määrään ja kognitiivisiin taitoihin. (Rintala ym. 2012, 24.)

On osoitettu, että säännöllisesti liikkuvalla ja fyysisesti aktiivisella ihmisellä on pienempi vaara sairastua yli 20 sairauteen kuin fyysisesti passiivisella ihmisellä. Fyysisellä aktiivisuudella voi vaikuttaa ehkäisevästi muun muassa eri elinten sairauksien ja yleisimpien pitkäaikaissairauksien puhkeamiseen. Säännöllinen liikunta vaikuttaa positiivisesti hengitys- ja verenkiertoelimistön sekä tuki- ja liikuntaelimistön kuntoon. Se myös parantaa liikehallintakykyä, kehon koostumusta ja aineenvaihduntaa. (Fogelholm, Vuori & Vasankari 2014, 12, 33, 34.) Liikunnan positiiviset vaikutukset ja mahdollisuudet ulottuvat myös inhimilliseen kasvuun ja kehittävät kognitiivista oppimista. Oppiaineena liikunta on toiminnallista. Sillä on aivotointoja aktivoiva vaikutus, mikä muun muassa helpottaa oppimista ja monien nuorten keskittymistä teoreettiseen opiskeluun sekä omaksumaan tietoja ja oppimaan pitkäjänteisyyttä. (Heikinaro-Johansson & Huovinen 2007, 22.)

3 ESTEETTÖMYYS ARJESSA JA RAKENTAMISESSA

Esteettömyys tarkoittaa ennen kaikkea yhdenvertaisuutta. Sitä, että jokaisella on mahdollisuus osallistua toimintakyvystään riippumatta itsenäisesti ja omana itsenään yhteiskunnan toimintaan. Esteettömyys pitää sisällään niin fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen sekä kulttuurisen ja taloudellisen ympäristön toteutumisen kaikille sopivana ja saavutettavana. Yleinen näkemys ja ajatus esteettömyydestä liittyvät vain liikkumisen

sujuvuuteen, fyysiseen esteettömyyteen ja siihen, ettei tilassa ole liikkumista estäviä esteitä. (Ruskovaara 2009, 7.) Liikkumisympäristön esteettömyydessä tulee ottaa huomioon riittävä tilantarve. Myös tasoerot on huomioitava niin, että tila on käytettävissä apuvälineen kanssa. (Kilpelä 2013, 11.) Esteettömyydessä otetaan kuitenkin huomioon myös näkemisen, kuulemisen, kommunikaation ja sähköisen viestinnän osa-alueet (Kuva 1.) (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut).

Kuva 1. Näkökulmia esteettömyyteen (Kilpelä, n.d.)

3.1 Liikkumis- ja toimintaesteiset henkilöt

Liikkumis- ja toimintaesteisiksi henkilöiksi luetaan henkilöt, joilla kyky liikkua, toimia, hahmottaa, suunnistautua ja ymmärtää, muistaa tai kommunikoida on jonkin sairauden tai vamman takia joko kokonaan tai tilapäisesti rajoittunut. Myös näkö- ja kuulovammaiset, kehitys- ja aivovammaiset sekä sairauden vuoksi liikkumis- ja toimintaesteiset ihmiset luetaan tähän ryhmään. Liikkumista vaikeuttavat ja toimintakykyä heikentävät vammat saattavat olla synnynnäisiä tai tulleet tapaturman tai sairauden seurauksena. (Kilpelä 2013, 7.)

Suomen väestöstä noin 10 % on liikkumis- ja toimintaesteisiä (Ruskovaara 2009, 7). Pysyvästi liikkumis- ja toimintaesteisiä on noin puoli miljoonaa ja pitkäaikaissairaita yli miljoona henkilöä (Kilpelä 2013, 7). On arvioitu, että jokainen ihminen on noin 40 % elinajastaan jollain tapaa liikkumis- ja toimintaesteisiä. Jossain vaiheessa siis jokainen joutuu tekemisiin ympäristön esteettömyyden kanssa. Esteettömän ympäristön tarvetta lisää myös väestön nopea ikääntyminen. Vuoteen 2030 mennessä yli 65-vuotiaiden määrä väestöstä on yli 25 % ja yli 74-vuotiaisen määrä yli kaksinkertaistuu nous- ten yli 700 000 henkilöön. (Ruskovaara 2009, 7.)

Esteetön ympäristö, jossa kaikkien on helppo toimia, vaatii hyvää kaavoitusta ja rakennussuunnittelua. Liikkumisesteisillä henkilöillä on usein käytössään liikkumisen apuvälineitä, mitkä lisäävät sekä tilan että esteettömyyden tarvetta. Esteetön tila ei hel- pota pelkästään liikkumisen apuvälineiden kanssa toimimista vaan sopivat hyvin myös esimerkiksi lastenvaunujen kanssa kulkemiseen. (Kilpelä 2013, 8.)

3.2 Esteettömyyden ja saavutettavuuden osa-alueet

Fyysinen esteetön saavutettavuus tarkoittaa, että kohteeseen johtavalla kulkuväylällä ei ole liikkumista estäviä tai vaikeuttavia esteitä ja se on helposti hahmotettavissa ja havaittavissa. Kaikkien käyttäjien, toimimis- ja suunnistautumisesteistä ja -rajoitteista huolimatta, on kyettävä saapumaan rakennuksen ulko-ovelle tontin rajalta ja autopai- koilta esteettömästi. Myös liikkumisen sisäänkäynnistä rakennuksen muihin käyttötar- koituksen mukaisiin tiloihin on onnistuttava esteittä. Saavutettavuutta edistää myös se, että rakennuksen pihaan, sisäänkäynnin välittömään läheisyyteen voi ja pystyy aja- maan autolla. (Esteetön rakennus ja ympäristö 2007, 8, 10.)

Jotta näkemisympäristö on esteetön, on valaistuksen oltava tasainen ja häikäisemätön. Hahmottamisen helpottamiseksi tulee käyttää tummuuskontrasteja, selkeitä opasteita sekä tasoeroissa kontrastimerkintöjä. Toimiva, hyvä äänentoisto ja akustiikka sekä kuuntelun apuvälineet kuuluvat kuulemisympäristön esteettömyyteen. (Kilpelä 2013, 11.)

Esteettömyydessä huomioidaan ihmisten erilaisuus, se ei erottele ihmisiä heidän toimintakyvyn perusteella vaan vaalii tasa-arvoisuutta, turvallisuutta ja laatua (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut). Esteettömyys luo arkeen helppoutta ja turvallisuutta kaikille ihmisille, mutta joillekin se on arjen sujuvuuden ja itsenäisen toimimisen kannalta välttämätöntä (Ruskovaara 2009, 7). Parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi on huomioitava kaikki rakennetun ympäristön esteettömyyden osat alueet. Ne täydentävät toinen toisiaan ja luovat ympäristöön helppoutta ja selkeyttä. (Kilpelä 2013, 11.) Esteettömyys tulisi nähdä toimivan yhteiskunnan mittarina (Ruskovaara 2009, 11).

3.3 Esteettömyyttä ja yhdenvertaisuutta koskevat asetukset ja määräykset rakentamisessa

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän ja sosiaalisesti toimivan elin- ja toimintaympäristön luomista, mikä tyydyttää eri väestöryhmien kuten lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 5 § 1 mom. 1. k). Rakentamisen ohjauksella on tavoitteena saada aikaan hyvä ja käyttäjien tarpeita palveleva elinympäristö, joka on mahdollisimman terveellinen, turvallinen, viihtyisä sekä sosiaalisesti toimiva ja esteettisesti tasapainoinen (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 12 § 1 mom. 1. k). Suomessa esteetön rakentaminen perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin, rakennusasetuksiin sekä rakennusmääräysten tasoisiin säännöksiin (Ruskovaara 2009, 8).

Vuonna 1973 astui voimaan ensimmäinen asetus, mikä edellytti vammaisten henkilöiden huomioimisen rakennuslainsäädännössä. Se edellytti, että yleisten tilojen rakennusvaiheessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että henkilöt joiden liikunta- ja suunnistautumiskyky on rajoittunut pystyvät käyttämään niitä. Vuodesta 1982 lähtien on edellytetty liikkumisesteisten henkilöiden huomioimista myös yleisten rakennusten peruskorjauksessa ja tilojen sijoittamisessa vanhoihin rakennuksiin. (Kilpelä 2013, 6.)

Maankäyttö ja rakennuslain tavoitteena on edistää ekologista, taloudellista, sosiaalista sekä kulttuurista kestävästä kehitystä. Se pyrkii luomaan edellytykset hyvälle elinympäristölle. (Maankäyttö- ja rakennuslaki, 132/1999, 1§.) Rakennuksen tulee olla käyttöönsä edellyttävällä tavalla korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa. Sen tulee myös olla alkuperäistä tarkoitustaan vastaava ja sovelluttava liikunta- ja toimintarajoitteisten henkilöiden käyttöön. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 117 § 3 mom.) Maankäyttö- ja rakennusasetus tarkentaa lakia tähdentämällä, että hallinto- ja palvelurakennuksen sekä liike- ja palvelutilan johon tasa-arvon nimissä on jokaisella oltava mahdollisuus päästä, tulee soveltua myös niiden käyttöön, joilla liikkumis- ja toimintakyky on rajoittunut. Myös edellä mainittujen rakennusten ja tilojen saavutettavuus tulee olla kaikille henkilöille, liikunta- ja toimintakykyyn katsomatta, toimiva. Työtiloja rakennettaessa ja suunniteltaessa tulee tiloissa tehtävän työn luonne huomioiden varmistaa se, että myös liikunta ja toimintaesteiset henkilöt pystyvät tasa-arvon nimissä suoriutumaan työtehtävistään ja tiloissa on riittävät mahdollisuudet työnteokseen (Maankäyttö- ja rakennusasetus 895/1999, 53 § 1-3 mom.)

Maaliskuussa 2005 tulivat voimaan Suomen rakentamismääräyskokoelman asetus FI Esteetön rakennus, määräykset ja ohjeet 2005, sekä GI Asuntosuunnittelu, määräykset ja ohjeet 2005, mikä tähtää asuntorakentamisessa myös liikkumisen esteettömyyteen (Esteetön rakennus ja ympäristö 2007, 9).

3.4 Rakennettujen liikuntapaikkojen esteettömyys

Julkisten tilojen esteettömyyttä ja soveltuvuutta kaikille kansalaisille on pyritty ohjaamaan Suomen rakennuslainsäädännöllä vuoden 1970 alkupuolelta lähtien. Huomio on kiinnitetty erityisesti erityisryhmien, kuten vammaisten, pitkäaikaissairaitten ja ikääntyneiden, liikkumismahdollisuuksien parantamiseen. Tilat, jotka ovat liikkumis- ja toimintaesteettömiä, ovat edellytys erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden liikuntaharrastamisen lisäämiselle. Opetusministeriö ohjaa liikuntapaikkarakentamista siten, että uudisrakentamisessa ja peruskorjaamisessa toteutuvat lainsäädännössä edellytetyt liikuntaesteettömyyden periaatteet. (Kilpelä 2013, 6-8.)

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen edellytyksen mukaan palvelurakennusten on sovellettava myös liikuntarajoitteisille ja liikuntaesteisille henkilöille. Esteettömän ympäristön tarve ei muutu, oli kyseessä sitten uudisrakennus tai korjauskohde, joten määräykset koskevat molempia. Määräyksiä ja ohjeita voi soveltaa, mutta silloin on varmistettava, että ratkaisut ovat käyttäjien kannalta toimivia. Pelkästään liikkumisen esteettömyyden huomioon ottaminen ei riitä. Myös tilojen selkeys ja näkemis- ja kuulemisympäristön esteettömyys on huomioitava. (Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut.)

Esteettömyys on yksi yhdenvertaisen liikkumisen perusedellytyksistä ja merkittävä laatutekijä. Esteettömyyden huomiointi jo suunnitteluvaiheessa mahdollistaa jokaiselle liikkujalle tasavertaiset mahdollisuudet osallistua urheilu- ja kulttuurielämykseen niin urheilijana, katsojana, työntekijänä tai avustajana. (Tupala ym. 2015, 8, 11.) Liikunnan järjestäminen esteettömissä tiloissa on helpompaa ja esteettömyyden ansiosta liikkumis- ja toimintaesteisten liikunta-alan ammattilaisten työllistyminen on mahdollista. Esteettömän liikuntatilat myös mahdollistavat vammaisen urheilijan uratavoitteet ja harjoittelumahdollisuudet muiden huippu-urheilijoiden kanssa. (Kilpelä 2013, 7.)

4 ESTEETTÖMYYDEN ARVIOINTI

Esteettömyyden arviointiin ja kartoittamiseen on olemassa monia eri tapoja. Mitä menetelmää käytetään, riippuu täysin tiedon tarpeesta ja käyttötarkoituksesta. Yleensä kartoituksen tilaaja ja tekijä sopivat yhdessä tilaajan tarpeiden mukaan tilanteeseen sopivan tavan esteettömyyden tutkimiseen. Laadukkaaseen esteettömyyskartoitukseen kannattaa panostaa, jotta esteettömyyttä edistävät muutokset osataan tehdä kerralla oikein. (Ruskovaara 2009, 9-11.)

4.1 Neljä tapaa esteettömyyden arviointiin

Tässä on esitelty malli, jossa esteettömyyttä voi tutkia ja arvioida neljällä eri tavalla:

1) Esteettömyyskartoitus tuottaa tarkkaa mittatietoa, jota verrataan olemassa oleviin

kriteereihin. Kriteeristöä ja saatuja mittatuloksia vertailemalla saadaan selville kohteen toimenpiteitä vaativat ongelmakohdat ja voidaan luoda toimenpide-ehdotuksia ongelmien korjaamiseksi. Esteettömyyskartoituksesta tuotetaan raportti, jonka muodosta kartoituksen tekijä yleensä sopii tilaajan kanssa. Raportissa esitetään toimenpide-ehdotuksia kohteen esteettömyyden parantamiseksi sekä ilmoitetaan korjausehdotusten kiireellisyydestä. Toimenpide-ehdotusten lomassa raportissa ilmoitetaan myös määräysten mukaiset mitoitus-ohjeet. 2) Esteettömyyden asiantuntija-arviossa arvioidaan sekä olemassa olevia rakennuksia että uudisrakennus- ja korjaussuunnitelmia. Siinä annetaan myös ohjeita ja vinkkejä kohteen esteettömyyden parantamiseksi. Arvion tekee esteettömyysasioihin perehtynyt ammattilainen mahdollisesti yhdessä tilaajan edustajan kanssa. Asiantuntija-arvio ei tuota yhtä tarkkaa mittatietoa kuin esteettömyyskartoitus, mutta havaituista toimenpide-ehdotuksista voidaan raportoida. 3) Esteettömyyttä voi arvioida myös esteettömyyskierrosmenetelmällä, jota myös kävelykierrokseksi kutsutaan. Kävelykierroksella muun muassa suunnittelijat, alueen asukkaat tai liikkumis- ja toimintaesteiset henkilöt kulkevat ennalta suunnitellun reitin ja yhdessä pohtivat keskustellen havaituista ongelmista. Tällä menetelmällä voidaan selvittää muun muassa sidosryhmien tarpeita ja esteettömyyteen liittyviä ongelmia, joita rakennetussa ympäristössä havaitaan. Esteettömyyskierroksella voidaan kerätä pohjatietoja esteettömyyskartoitusta varten. 4) Käyttjäarvioinnilla saadaan kokemuksellista tietoa esteettömyydestä. Käyttjäarvioinnissa kootaan ryhmä eri tavoin liikkumis- ja toimintaesteisistä henkilöistä, jotka arvioivat valittua kohdetta omista lähtökohdistaan. Ryhmän sisäinen kokemus ympäristön esteettömyyden tilasta on runsas, mutta arvioinnit saattavat silti olla hyvin subjektiivisia ja painottua vain tiettyihin ongelma-kohtiin. (Ruskovaara 2009, 7-15.)

4.2 Esteettömyys-projekti

Invalidiliiton Esteettömyys-projekti käynnistyi kesällä 2005 ja kesti vuoden 2008 syksyyn. Projektia rahoitti raha-automaattiyhdistys. Projektin tavoitteena oli lisätä ja levittää tietoa rakennetun ympäristön esteettömyydestä korjausrakentamisen asiantuntijoille ja opiskelijoille, paikallistoimijoille kuten kuntien virkamiehille sekä vammais- ja vanhusneuvostojen jäsenille ja kuluttajille, joilla asunnon remontointi, rakennus tai

osto olisi ajankohtaista. Esteettömyys-projektissa luotiin edellä mainituille kohderyhmille opas-, tiedotus- ja koulutusmateriaalia. Kohderyhmien edustajat olivat mukana suunnittelussa ja pääsivät vaikuttamaan siihen, että tuotettu materiaali olisi heidän tarpeidensa mukaista. Projektissa järjestettiin myös koulutusta ja luotiin verkosto paikallistoimijoiden ja asiantuntijoiden kesken. (Invalidiliiton www-sivut 2017.)

4.3 ESKEH-projekti

Invalidiliiton ESKEH-projekti (Esteettömyyden arviointimenetelmän ja kartoituslomakkeen kehittäminen) suunnitteli ja kehitti vuosina 2007-2009 uuden menetelmän esteettömyyden kartoittamiseksi. Tarve uudelle menetelmälle havaittiin Invalidiliiton Esteettömyys-projektissa. 2000-luvun alussa Suomessa oli käytössä useita erilaisia esteettömyyden arviointiin luotuja arviointilomakkeita, minkä vuoksi arviointien laatu, kriteerit ja tulokset olivat hyvin erilaisia. ESKEH-projektin rahoittajina toimivat RAY ja Helsinki kaikille -projekti. (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2016.) Projektin tavoitteena oli luoda kaikenlaisiin rakennuksiin ja tiloihin soveltuva sekä yleisesti hyväksytty rakennetun ympäristön esteettömyyden kartoitusmenetelmä, suunnitella esteettömyyskartoittajien koulutus ja luoda manuaali, mikä opastaa kartoituslomakkeiden ja -työkalujen käyttöön. (Invalidiliiton www-sivut 2017.)

Projektissa käytiin läpi kotimaisia ja ulkomaisia kartoituslomakkeita ja luotiin niistä täysin uusi kokonaisuus (Ruskovaara 2009, 3). Parhaan ja kattavimman tuloksen aikaansaamiseksi projekti järjestettiin moniammatillisessa yhteistyössä esteettömyyttä kartoittaneiden järjestöjen ja asiantuntijatahojen kanssa. Projektin tuotoksena syntyivät lomakkeet julkisten rakennusten sekä katu- ja viheralueiden kartoittamiseen. Lomakkeet ovat yhtenäisiä sekä objektiivisia ja ne ovat täytettävissä suoraan Excel-taulukkoon tai tulostettavissa käsintäytettäviksi. Niissä käytetyn menetelmän periaatteena on, että esteettömyyttä tarkastellaan kaikkien käyttäjien niin asiointijoiden kuin työntekijöiden näkökulmasta, eikä huomioon oteta vain liikkumis- ja toimintarajoitteisia. Luodut kartoituslomakkeet ovat löydettävissä osoitteesta www.esteeton.fi tai Helsinki kaikille -projektin internetsivuilta. (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2016.)

Esteettömyyden kartoituslomakkeiden lisäksi ESKEH-projekti tuotti ”Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus – Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle” -oppaan (Esteettömyystiedon keskuksen [www-sivut 2016](#)). Se ohjaa rakennetun ympäristön esteettömyyskartoituksen tekijää ja toimii tiedonlähteenä myös kartoituksen tilaajalle (Ruskovaara 2009, 3). Oppaassa on käytetty paljon selventäviä kuvia ja siinä määritellään tarkasti kartoituksen suorittaminen, mittaaminen ja arviointi. Se sisältää myös tilaajan ohjeen ja esimerkkiraportin kartoituksesta. (Esteettömyystiedon keskuksen [www-sivut 2016](#).)

4.4 Muita esteettömyyden arviointilomakkeita

On olemassa myös monia eri järjestöjen yhteistyössä luomia yksittäisiä esteettömyyden arvioinnin ja kartoituksen tarkistuslistoja sekä lomakkeita. Monet niistä on tehty tiettyä tapahtumaa tai yksittäistä tarvetta varten. (Esteettömyystiedon keskuksen [www-sivut 2016](#).) Muun muassa Suomen vammaisurheilu ja –liikunta VAU Ry on yhdessä Invalidiliiton Esteettömyyskeskuksen kanssa luonut ”Esteetön ja saavutettava liikuntatapahtuma” –tarkistuslistan sekä Satakunnan ammattikorkeakoulu yhdessä Autismi- ja aspergerliiton kanssa ”Tilojen esteettömyyskartoitus aistit huomioiden” –tarkistuslistan (Esteettömyystiedon keskuksen [www-sivut 2016](#); Esteetön ja saavutettava liikuntatapahtuma -tarkistuslista n.d.). Muun muassa VAU ry:n nettisivuilta on löydettävissä VAUN ry:n ja Kynnys ry: yhteistyössä tekemä ESTE-hankkeen loppuraportti (VAU ry:n [www-sivut 2017](#)). Raporttiin on koottu tarkasteltavaksi 27 Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisusarjan opasta. Raportissa tarkastellaan valittujen oppaiden esteettömyyssiältöä liikkumisen, kuulemisen, näkemisen ja ymmärtämisen osalta. Jos oppaissa on esteettömyyssiältöä, on niistä tarvittaessa listattu kehittämissuhteita. Esteettömyyssiällön puuttuessa kokonaan, ei kehittämissuhteita ole kirjattu. (Kilpelä 2009, 3-4.)

5 INNOKE -HANKE JA ESTEETTÖMYYSKARTOITTAJAN PERUSKURSSI

Suomessa rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittajien peruskurssit aloitettiin vuonna 2010 ja ne suunniteltiin osana Invalidiliiton ESKEH-projektia. Kurssit aloitettiin Invalidiliiton ja Metropolia ammattikorkeakoulun yhteistyönä, mutta nykyään esteettömyyskartoittajan peruskurssia järjestetään Satakunnan, Tampereen ja Turun ammattikorkeakouluissa. (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2016.)

5.1 INNOKE-hanke

Satakunnassa vuonna 2011 käynnistyneen INNOKE- hankkeen yhtenä tavoitteena oli kehittää pienten ja keskisuurten yritysten esteettömyysosaamista, kartoittaa erilaisten toimintaympäristöjen esteettömyyttä ja levittää tietoa kuluttajille palveluiden saavutettavuudesta. Hankkeessa mukana oli viisikymmentä yhteistyökumppania, joista osa osallistui koulutuksiin, osa oli sekä suunnittelemassa että toteuttamassa erilaisia esteettömiä luontoliikuntatapahtumia ja osa oli kiinnostuneita oman toimintaympäristön esteettömyyden kartoittamisesta. (Kärki, Kyngäs & Väkiparta 2014, 4, 11.)

Esteettömyyskartoittajan peruskurssin suunnitteluvaiheessa hankkeen työntekijät perehtyivät ja osallistuivat erilaisiin valtakunnallisiin ja kansainvälisiin koulutuksiin, muun muassa Invalidiliiton Julkista esteettömyyttä-verkkokurssiin, Turku AMKin esteettömyyskartoittajan peruskurssille sekä Introduction to web accessibility -verkkokurssille. Samalla luotiin kontaktit Suomessa oleviin koulutustahoihin ja suunniteltiin valtakunnallisesti vertailukelpoinen ja ajan tasalla oleva kokonaisuus. Koulutukset suunniteltiin pääasiassa pk-yrityksille, mutta kaikilla kiinnostuneilla oli myös mahdollisuus osallistua. Koulutuksen tavoitteena oli, että osallistuja oppii julkisen ympäristön esteettömyyttä koskevat ohjeistukset ja saa ammattitaidon esteettömyyskartoituksen tekemiseen ESKEH-menetelmällä. (Kärki ym. 2014, 11.)

Projektipäällikkö Tupalan mukaan esteettömyyskartoittajan peruskurssi pilotoitiin vuonna 2013 kaksi kertaa INNOKE-hankkeen puitteissa. Vuosina 2014 ja 2015 jär-

jestettiin ensimmäiset SAMKin täydennyskoulutuksena tarjottavat esteettömyyskartoittajan peruskurssit, jotka eivät olleet enää osana hanketoimintaa. Kurssit olivat avoimia kaikille halukkaille. (henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2017.)

Esteettömyyskartoittajan peruskurssin kohderyhmänä ovat ensisijaisesti fysio- ja toimintaterapeutit, rakennusinsinöörit, rakennusmestarit ja arkkitehdit (Invaliidiliiton www-sivut 2016). Kurssille osallistuva oppii havainnoimaan ja kartoittamaan ympäristöä objektiivisesti eri käyttäjäryhmät huomioiden. Koulutuksen pohjalta osallistuja osaa antaa suosituksia esteettömyyden parantamiseksi sekä tuntee julkisen ympäristön esteettömyyttä koskevat ohjeistukset. (Karinharju & Tupala 2014, 25.)

5.2 Esteettömyyskartoittajan peruskurssi SAMKissa

SAMKissa 2015 järjestetty Esteettömyyskartoittajan peruskurssi kesti kokonaisuudessaan noin viisi kuukautta. Kurssiin sisältyi kuusi kontaktipäivää ja oli laajuudeltaan viisi opintopistettä. 3,5 opintopistettä koostuivat teoriaopinnoista sekä tunneilla tehtävistä harjoitustöistä ja 1,5 op koostui harjoituskartoituksesta, kirjallisen raportin tekemisestä sekä esityksestä. (Tupala & Kuusiluoma 2015.)

Opiskelumateriaalina ja oppikirjana kurssilla käytettiin ”Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus – Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle” -teosta, mikä tuotettiin osana ESKEH-projektia (Ruskovaara 2009, 3). Teoriatunneilla opiskeltiin esteettömyyden osa-alueita ja tehtiin esteettömyyden arviointi- ja kartoitusharjoitteita sekä sisä- että ulkotiloissa. Kurssilla tehtiin myös erilaisia tutustumiskäyntejä, kuten Länsi-Suomen Diakonialaitoksen alueella sijaitsevaan esteettömään ulkoilualueeseen Dia-Puistoon. Kurssilla nähtiin myös vierailevia luennoitsijoita. Luennoitsijat olivat omassa ammatissaan tai elämässään jollain tavalla tutustuneet tai opiskelleet esteettömyyttä. Kurssin harjoitustyönä tehtävän esteettömyyskartoituksen sai osallistuja tehdä itse valitsemaansa kohteeseen. Kurssiopettajina toimivat SAMKin Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmän projektipäällikkö sekä projektityöntekijä. (Tupala & Kuusiluoma 2015.) Projektipäällikkö Tupalan mukaan seuraava Esteettömyyskartoittajan peruskurssi Satakunnan ammattikorkeakoulussa pidetään syksyllä 2017 (henkilökohtainen tiedonanto 20.10.2017).

6 LIEKA -HANKKEET JA OIVA-TYÖKALU

LIEKA-hankkeissa pyrittiin samaan tietoa Suomen pääliikuntapaikkojen esteettömyyden tilasta sähköisellä kyselylomakkeella sekä kehitettiin sähköistä esteettömyyden arviointityökalua. Hankkeissa myös luotiin opetus- ja kulttuuriministeriölle esteettömyysnäkökulmien arviointimalli liikuntapaikkarakentamiseen. (Karinharju ym. 2014, 7, 39.)

6.1 LIEKA -hanke

Satakunnan ammattikorkeakoulussa käynnistyi 1.3.2013 LIEKA -hanke (Liikuntapaikkojen esteettömyyskartoitus päätöksenteon tueksi). Sen tavoitteena oli selvittää Suomen pääliikuntapaikkojen esteettömyyden tilaa sähköisen kyselylomakkeen avulla ja verrata saatuja tuloksia säädösten mukaisiin kartoitustuloksiin. Tavoitteena oli myös tuottaa arvio Suomen pääliikuntapaikkojen esteettömyydestä ja tuottaa opetus- ja kulttuuriministeriölle esteettömyysnäkökulmien arviointimalli liikuntapaikkarakentamiseen. Hanketta rahoittivat Satakunnan ammattikorkeakoulu sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. (Karinharju ym. 2014, 11.)

Hanke toteutui kolmessa vaiheessa. Ensin selvitettiin Suomen pääliikuntapaikat ja kerättiin niiden vastuuhenkilöiden tiedot. Pääliikuntapaikat myös luokiteltiin niiden paikkatietojärjestelmän mukaan suuriin ja keskisuuriin liikuntapaikkoihin. Toisessa vaiheessa luotiin sähköinen kyselylomake, mikä lähetettiin kuntien nimeämille vastuuhenkilöille. Kyselylomakkeen avulla kerättiin tietoa pääliikuntapaikkojen esteettömyyden tasosta ja sen luomisessa käytettiin esteetöntä rakentamista koskevia ohjeistuksia. Luotu lomake pyrittiin pitämään yksinkertaisena ja lyhyenä, jotta sen käyttö olisi mahdollisimman helppoa ja sen käyttö mahdollista henkilöille, joilla ei olisi erillistä koulutusta kartoittamiseen.

Kolmannessa vaiheessa koulutetut esteettömyyskartoittajat kartoittivat osan hankkeessa mukana olleista Suomen pääliikuntapaikoista. Koulutetut kartoittajat täyttivät saman sähköisen kyselylomakkeen, mikä lähetettiin kuntien vastuuhenkilöille.

Tavoitteena oli arvioida liikuntapaikkojen vastuuhenkilöille lähetettyjen kyselylomakkeiden tuloksia ja verrata niitä koulutettujen kartoittajien saamiin tuloksiin. Kävi ilmi, että liikuntapaikkojen vastuuhenkilöiden esteettömyystieto oli puutteellista. Kolmannessa vaiheessa myös haastateltiin kuntien vastuuhenkilöt, jotka olivat sähköisen kyselylomakkeen avulla kartoittaneet liikuntapaikkojen esteettömyyden tilaa. Haastatteluissa haluttiin saada tietoa vastaajien ajatuksista esteettömyydestä sekä kokemuksista sähköisen kyselylomakkeen käytöstä ja tarpeellisuudesta. (Karinharju ym. 2014, 12-14, 16, 39.)

Hankkeen toisessa vaiheessa luotu sähköinen kyselylomake tehtiin internetissä käytettävälle verkkolomakepohjalle. Se mahdollisti vastaamisen sähköisesti ja tulosten saannin suoraan hankkeen työntekijöiden excel-tiedostoihin. Haastatteluissa saatiin selville, että liikuntapaikkojen vastuuhenkilöt kokivat kyselylomakkeen käytön helpoksi, mutta he kaipasivat siihen tarkempaa tietoa esteettömyysmääräyksistä. Kyselylomake päätettiin liittää osaksi SAMKissa jo aiemmin kehitettyä web-pohjaista kartoitus- ja raportointityökalua WEKARAA, mikä myöhemmin nimettiin OIVA:ksi. OIVA sisälsi julkisten rakennusten esteettömyyskartoitukseen tarvittavat lomakkeet sekä VAU ry:n liikuntatiloja ja pelikenttiä koskevat kartoituslomakkeet. OIVA oli kyselylomaketta laajempi kokonaisuus. OIVAn ja kyselylomakkeen yhdistämisellä saatiin valmis arviointimalli, jota edelleen muokattiin ja kehitettiin saatujen käyttäjärviöiden pohjalta käyttäjäystävällisemmäksi. (Karinharju ym. 2014, 32, 36-37.)

6.2 LIEKA 2

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi hankkeelle jatkorahoituksen ja syksyllä 2014 alkoi LIEKA 2 -hanke, minkä yhtenä tavoitteena oli jatkaa hankkeen ensimmäisessä osassa luodun arviointimallin kehittämistä sekä sisällöllisesti että käytettävyyden kannalta. (Tupala ym. 2015, 10-12.) LIEKA -hankkeen ensimmäisessä osassa kyselylomakkeessa esteettömyyttä tarkasteltiin vain liikkumaan saapuvan henkilön näkökulmasta. Jatkohankkeessa lomaketta laajennettiin ja monipuolistettiin niin, että esteettömyyttä tarkasteltiin harrastajan, saattajan, katsojan, ohjaajan, toimitsijan ja työntekijän näkökulmasta. Esteettömyyttä takasteltiin nyt kokonaisvaltaisemmin ja

otettiin huomioon sen katkeamaton ketju. Ensimmäisessä kyselylomakeversiossa oli seitsemän kysymysryhmää ja 49 kysymystä. LIEKA 2 -hankkeen aikana tehdyn muokkauksen jälkeen kysymysryhmien määrä nousi neljääntoista ja kysymysten määrä yhdeksäänkymmeneen. Muokatun työkalun kaikkiin kysymyksiin ei kuitenkaan tarvitse vastata, vaan tarkentavat kysymykset avautuvat tarvittaessa. OIVA-työkalua muokattiin niin, että siihen mahdollistui kuvien ottaminen ja lisääminen sekä mahdollisuus inforuutujen lisäämiseen. OIVA-työkalun etusivulle luotiin käyttöohjeet työkalun sujuvan käytön mahdollistamiseksi. (Tupala ym. 2015, 10-12.)

6.3 OIVA-työkalu

OIVA on Satakunnan ammattikorkeakoulussa Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimustyöryhmän kehittämä esteettömyyden arviointiin ja raportointiin suunniteltu sähköinen työkalu (Karinharju & Tupala 2014, 27-28). Työkalun kehittämisessä on ollut mukana myös Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry:n esteettömyyskartoittajia sekä Kynnys ry:n ja Invalidiliiton esteettömyys-asiantuntijoita. OIVA -työkalun suunnittelu aloitettiin vuonna 2013. Työkalua on pilotoitu muun muassa opinnäytetöiden muodossa ja kehitetty pilotoinneista saatujen käyttäjäkommenttien perusteella vuoden 2015 loppupuolelle asti. (Tupala, Inberg & Karinharju 2016, 6, 14.) OIVA on sähköinen kartoitus- ja raportointityökalu, mikä kehitettiin nopeuttamaan valtakunnallisen esteettömyys-kartoitusmenetelmän (ESKEH) käyttöä. OIVA:n avulla esteettömyyskartoituksen valmistelu, tekeminen ja raportointivaihe ovat huomattavasti nopeampaa ja helpompaa, sillä paperisia kaavakkeita ei tarvita. (Karinharju & Tupala 2014, 27-28.)

Kesästä 2016 lähtien OIVA -työkalua on ylläpitänyt Invalidiliitto ry ja sen alaisuudessa toimiva Esteettömyyskeskus ESKE. Sitä ennen työkalun ylläpitäjänä toimi Satakunnan ammattikorkeakoulu. Siirto tehtiin, jotta työkalu olisi laajemmin saatavilla eri käyttäjäryhmille. Sähköinen kartoitustyökalu on käytettävissä internetissä sivustolla: www.oiva.esteeton.fi. Sitä voi käyttää millä tahansa päätelaitteella ja se sisältää kaikki tarvittavat kartoituslomakkeet julkisen rakennetun ympäristön, liikuntapaikko-

jen, liikuntapaikkarakentamishankkeiden ja avustushakemusten sekä aistiympäristöjen ja kotiympäristön kartoittamiseen. Luodun käyttäjäprofiilin perusteella riippuu, mitkä lomakkeet ovat käytössä, kaikki eivät siis näy kaikille käyttäjille. Työkalun käyttö on ilmaista, mutta vaatii henkilökohtaiset käyttäjätunnukset, jotka ovat saatavissa työkalua ylläpitävältä taholta. SAMKilla on edelleen oikeudet tehdä tunnukset ammattikorkeakoulun opiskelijoille. (Tupala ym. 2016, 6-12.)

Ensimmäisellä käyttökerralla täytetään käyttäjätietolomake ja hyväksytään käyttöehdot. Kartoituksen tai arvioinnin aloittamiseksi tulee käyttäjän luoda työkaluun kartoitettava kohde ja nimettävä se haluamallaan tavalla. Henkilökohtaisella tunnuksella käyttäjän on mahdollista kartoittaa ja arvioida sekä tarkastella tai muokata vain itse luotuja kohteitaan. Arviointia tai kartoitusta tehdessä työkalu esittää esteettömyyden tilaan liittyviä kysymyksiä, joihin voi vastasta kyllä, ei tai ei koske. Myös kommentteille on jätetty tilaa, joita voi halutessaan kirjoittaa kysymykseen liittyen. Kaikkien kysymysten kohdalta löytyy kamera-ikoni, joten kartoitusta tai arviointia tehdessä voi siihen halutessaan liittää kuvan kohteesta. Joidenkin kysymysten kohdalta löytyy ikoni ja valokuva-ikoni, joita painamalla avautuu kysymystä tarkentava inforuutu tai kuva. Kartoituksen tai arvioinnin voi tarvittaessa keskeyttää ja keskeneräisen lomakkeen tallentaa. Siihen voi myöhemmin palata ja jatkaa kartoituksen tai arvioinnin tekemistä loppuun. (Tupala ym. 2016, 11-12.)

OIVAsta on saatavissa raporttipohja annettujen vastausten perusteella. Raportin tekstit ja ohjeet ovat vallitsevien rakennusmääräysten ja suositusten mukaisia. Halutessaan raportin voi siirtää OIVA-työkalusta suoraan Wordiin tai muuhun tekstinkäsittelyohjelmaan. Tällöin raportin teksti on täysin muokattavissa. (Tupala ym. 2016, 12-13.) Wordissa lomakkeeseen vastatut esteettömyyden kannalta positiiviset asiat ilmoitetaan vihreällä värillä ja negatiiviset punaisella värillä. Lomakkeeseen kirjoitetut omat kommentit näkyvät sulkujen sisällä mustalla fontin värillä. (Liite 1.). Useimmissa raporteissa näkyy raportin loppuosassa taulukko, johon on vedetty yhteen asiat, joihin esteettömyyden kannalta tulisi kiinnittää huomiota. Yhteenvetotaulukko perustuu lomakkeelle annettuihin ei-vastauksiin ja on käyttäjän muokattavissa. (Liite 2.). (Tupala ym. 2015, 19.)

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, onko Satakunnan ammattikorkeakoulussa kehitetyn OIVA-työkalun avulla mahdollista saada todenmukaista tietoa liikuntapaikkojen esteettömyyden tasosta ilman erillistä koulutusta esteettömyyden arviointiin. Samalla saadaan tietoa esteettömyyskartoittajan peruskurssista ja pohditaan sen vaikutavuutta arvioinnin tuloksiin. Tarkoituksena on myös arvioida Merikarvian urheilutalon esteettömyyden tilaa kaikki esteettömyyden osa-alueet huomioiden. Liikkumisen esteettömyyden lisäksi arvioidaan näkemisen, kuulemisen, kommunikaation ja sähköisen viestinnän osa-alueita sekä niiden tilaa kyseisessä kohteessa.

Opinnäytetyön tehtävät ovat: 1) OIVA-työkalua apuna käyttäen arvioidaan Merikarvian urheilutalon esteettömyyden tasoa ilman aiempaa kokemusta esteettömyyden arvioinnista sekä pohditaan, miten arviointi sujuu ilman erillistä koulutusta esteettömyyteen. 2) osallistutaan esteettömyyskartoittajan peruskurssille, jossa harjoitustyönä kartoitetaan Merikarvian jäähalli, Eumer areena, 3) arvioidaan Merikarvian urheilutalo uudelleen esteettömyyskartoittajan peruskurssin suorittamisen jälkeen ja pohditaan ensimmäisen ja kolmannen vaiheen tulosten eroja pohtien miten koulutus lisää valmiuksia arvioida ympäristön esteettömyyttä ja mitä muutoksia tuloksiin tulee.

8 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

Opinnäytetyö on toiminnallinen, jossa tein kaksi esteettömyysarviota Merikarvian urheilutalolle. Molemmat arviot suoritin OIVA-työkalua käyttäen. OIVA-työkalusta valittu lomakepohja oli ”Liikuntapaikan esteettömyyden tilan arviointi” (LIITE 3.), minkä esittämien kysymysten pohjalta arvioin urheilutalon esteettömyyden tilaa. Esteettömyyden arvioinnin kohteeksi valikoitui Merikarvian urheilutalo, sillä olen kyseiseltä paikkakunnalta kotoisin. Opinnäytetyöhön liittyi esteettömyyskartoittajan peruskurssin käyminen. Ensimmäinen esteettömyyden arvioinnin suoritin keväällä 2015, ennen esteettömyyskartoittajan peruskurssin alkua, ja ennen aikaisempaa kokemusta esteettömyyden arvioinnista. Tässä vaiheessa minulla ei myöskään ollut aikaisempaa

kokemusta OIVA-työkalun käytöstä. Toisen arvioinnin suoritin esteettömyyskartoittajan peruskurssin jälkeen keväällä 2016. Tällöin myös kurssiin liittyvä, harjoitustyönä tehty, esteettömyyskartoitus Merikarvian jäähalliin oli suoritettu ja raportoitu. Ajankohdat Merikarvian urheilutalon esteettömyyden arviointiin sovittiin sähköpostitse yhdessä Merikarvian liikuntasihteerin kanssa. Liikuntasihteerin ei ollut mukana arviointilanteissa, vaan arvioin molemmilla kerroilla urheilutaltoa yksin. Opinnäytetyön aikataulu löytyy taulukosta 1.

Tulosten raportoinnissa vertasin tehtyjen esteettömyyden arviointien tuloksia toisiinsa. Kävin läpi eroja ja yhtäläisyyksiä ja mahdollisia syitä tuloksien eroavaisuuksille. OIVA-työkalun käytöstä sekä esteettömyyskartoittajan peruskurssista raportoin oman kokemukseni pohjalta. Pohdin esteettömyyskartoittajan peruskurssin tavoitteita ja miten ne toteutuivat käytännössä. Tein OIVA-työkalun ja esteettömyyskartoittajan peruskurssin kokemuksien pohjalta myös muutosehdotustaulukon, mikä löytyy tämän raportin lopusta (Taulukko 2.).

Taulukko 1. Opinnäytetyön aikataulu.

Opinnäytetyön aikataulu:
- Aiheen ja yhteistyökumppanin hankinta, kevät 2015
- Ensimmäinen esteettömyyden arviointi Merikarvian urheilutalolle, 27.3.2015
- Esteettömyyskartoittajan peruskurssi 31.3.2015-13.8.2015
- Toinen esteettömyyden arviointi Merikarvian urheilutalolle 22.3.2016
- Tulosten tulkinta ja raportointi
- Opinnäytetyön esitys, helmikuu 2017

9 TULOKSET

Opinnäytetyössä tein kaksi esteettömyyden arviointia Merikarvian urheilutalolle. Ensimmäisen arvioinnin tein ennen esteettömyyskartoittajan peruskurssin käymistä ja toisen kurssin jälkeen.

9.1 Esteettömyyden arviointi ennen koulutusta

Ensimmäisestä Merikarvian urheilutalon esteettömyyden arviointipäivästä sovittiin sähköpostitse Merikarvian liikuntasihteerin kanssa. Liikuntasihteerin ei osallistunut arvioinnin tekoon, vaan tein sen yksin. Ennen ensimmäistä esteettömyyden arviointia sain tunnukset OIVA-työkaluun Satakunnan ammattikorkeakoulun Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmältä ja samalla tehtiin testikirjautuminen työkaluun tunnusten toimivuuden takaamiseksi. Samalla tiedustelin arvioinnissa tarvitsemiani työkaluja, mutta siihen esteettömyystyöryhmä ei halunnut antaa tarkkoja ohjeita. Esteettömyyden arviointiin ja kartoittamiseen käytettäviä työkaluja oli saatavilla ja sain itse päättää, ilman erillisiä ohjeita, mitä ottaisin mukaan. Työkaluina arviointitilaisuudessa oli rullamitta, vatupassi ja muistiinpanovihko sekä kynä. Päätelin, että mittaa ja vatupassia tarvitsisin esimerkiksi kulkuväylien kaltevuuksien ja tilojen leveyksien mittaamiseen. Kynä ja vihko olivat muistiinpanoja varten.

Ensin kirjaututtiin sisään OIVA-työkaluun. OIVA -työkalua käytettiin tabletilla, mikä saatiin lainaksi SAMK:ilta. Ensimmäiset kysymykset liittyivät urheilutalon sijaintiin ja rakennushistoriaan. Näihin kysymyksiin sain tietoa urheilutalolla juuri paikalla olleelta talonmieheltä. Seuraavaksi kysyttiin esitietoja internetsivuista ja niiden esteettömyydestä. Kohdassa neljä kysyttiin tietoja kohteen piha-alueesta. Piha-alueen materiaali oli osittain asfalttia, osittain soraa ja paikka paikoin epätasaista. Selkeän mielipiteen luominen piha-alueesta tuotti vaikeuksia, mutta arvioin sen epäesteettömäksi. Piha-alueella oli seitsemän ulkovalaisinta, mutta niiden tehoa ei voinut arvioida valoisuuden ulkoilman takia.

Kohta viisi koski urheilutalon pääsisäänkäyntiä. Kysymykset liittyivät muun muassa sisäänkäynnin valaistukseen, hahmottamiseen ja katokseen. Ulko-oven kynnyksen arvioin liian korkeaksi, vaikka mittatulos näyttikin esteettömyyden kannalta sopivaa lukemaa. Mielestäni kynnys oli hankalan korkuinen ja aiheuttaisi sisäänkäyntiongelmia esimerkiksi apuvälineitä käyttäville henkilöille. Ulko-ovi oli käsin avattava. Sen esteettömyyden arviointi oli vaikeaa, sillä ovien vetovoimakkuuden arviointiin käytettävää mittaria ei ollut mukana. Ovi oli hieman raskas, mutta koska sain sen yhdellä kädellä auki, arvioin sen esteettömäksi.

Kohdassa kahdeksan kysyttiin kohteen sisätilojen kulkuväylistä. Lattiamateriaalit olivat kovia ja tasaisia, mikä on esteettömyyden kannalta tärkeää. Siellä täällä oli mattoja, jotka vaikeuttivat päätöksentekoa, sillä epäilin niiden paikallaanpysyvyyttä. Lattiamateriaalin testasin vedellä. Kaadoin lattialle vettä ja testasin itse, onko lattia liukas, kun siihen kengällä astuu. Vesitestiä ei ollut neuvottu OIVA-työkalussa vaan keksin sen tilanteessa itse. Sain selville, että lattia on märkänä liukas ja saattaa aiheuttaa kaatumisvaaran. Kulkuväylien valaistusta pohdin tarkoin. Valaistusteho oli hyvä, mutta valon värisävy muuttui hieman. Valaistus on kuitenkin joka paikassa häikäisemätön ja arvioin sen esteettömäksi.

Kohdassa kymmenen kysymykset liittyivät kohteen wc-tiloihin. Merikarvian urheilutalolla on erikseen merkattu yksi esteetön wc. Vessaa ei ole merkattu kansainvälisellä pyörätuolisymbolilla (ISA-tunnus) vaan oven aukeamispuolella yläreunassa on ”inva-wc” -merkki. OIVA-työkalun inforuutu kertoo, että wc-merkintä tulisi olla sijoitettuna oveen silmäkorkeudelle, 1400-1600 mm maasta mitattuna. OIVA-työkalusta selviää myös tarkempaa mittatietoa esteettömän wc:n Suomen rakennusmääräyksistä. Urheilutalolla esteettömäksi merkattun vessan sisäpuolella muun muassa vessa- ja käsipaperiteline, sekä saippuateline ovat huonosti sijoitettu. Esteettömäksi merkattu vessa ei ollut esteetön.

Kohdan yksitoista kysymykset liittyivät pukeutumis- ja peseytymistiloihin. Arviointia tehdessäni huomioin vain urheilusalin ja kuntosalin läheisyydessä olevat pukuhuoneet. Uimahallin peseytymis- ja pukeutumistiloja en huomioinut. OIVA-työkalun inforuutu kertoo, että suositusten mukaan pukeutumis- ja peseytymistiloihin tulee johtaa katkeamaton opastus. Merikarvian urheilutalolta ei löytynyt opastusta, joten opastuksen kannalta esteettömyys ei toteutunut. OIVAsta selviää myös, että määräysten mukaan pukuhuonetiloihin tulee olla esteetön pääsy suoraan aulasta. Merikarvian urheilutalolla se ei todella korkean kynnyksen takia toteudu, joten arvioin pukeutumistiloihin pääsyn epäesteettömäksi.

Kohdan kaksitoista kysymykset liittyivät liikuntatilaan. Tässä otin huomioon vain ison liikuntasalin. Punttisalin ja uimahallin tilat jätin arvioimatta. Sekä pääsyn että opastuksen liikuntatilaan arvioin epäesteettömiksi. Syinä tähän edellisessä mainitut korkea kynnyks sekä opastuksen puute kokonaan. Liikuntatilan akustiikan arvioin riittäväksi.

Tein tilassa huutotestin, mikä tuli mieleen siinä tilanteessa. Huutotestin perusteella ja arvioin akustiikan esteettömäksi, tilassa ei kaikunut liikaa.

OIVA-työkalun käytössä oli aluksi hieman epävarmaa, miten uusi kohde luodaan tai meneekö kaikki niin kuin pitäisi. Kun kohde oli luotu, alkoi työkalun käyttö selkeytyä. Työkalusta löytyvät inforuudut olivat hyödyllisiä, kun niitä muistin käyttää. Päätöksien tekeminen ja tarkkojen mielipiteiden luominen tuottivat ajoittain ongelmia, koska urheilutalo oli tuttu ja sijaitsee kotipaikkakunnallani. Ympäristön luoma paine aiheutti päätöksentekovaikeuksia. Aikaa arvioinnin tekemiseen meni kaiken kaikkiaan 1h 5min.

9.2 Arviointi koulutuksen jälkeen

Ennen toista esteettömyyden arviointia sovin ajankohdasta sähköpostitse Merikarvian liikuntasihteerin kanssa. Arvioinnin tein yksin. Mukana oli samat välineet kuin ensimmäistä arviointia tehdessäni. Ovien vetolujuuksien mittaamiseen käytettävä jousivaaka oli tarkoitus ottaa mukaan, mutta sitä ei ollut saatavilla. OIVA –työkalua käytin tälläkin kertaa tabletilla. Työkalu oli nyt tuttu, ja sen käyttö luontevaa. OIVA-työkalussa olevien inforuutujen takaa avautuvat tiedot helpottivat päätöksentekoa sekä opastivat ja selittivät tarkasti kysymyksiin liittyviä yksityiskohtia. Näin päätöksen tekeminen ja luottamus omaan tekemiseen vahvistui entisestään. Loin OIVA-työkaluun uuden kohteen Merikarvian urheilutalosta ja aloitin kartoituksen.

Kohdassa neljä kysyttiin kohteen piha-alueesta. Sekä ensimmäisellä että toisella kerralla kuvailin kommenttikenttään piha-alueen olevan suurimmaksi osaksi tasaista ja kovaa asfalttia, mutta myös sora-aluetta ja hiekkaa löytyy. Toisella arviointikerralla arvioin piha-alueen esteettömäksi. En kokenut piha-alueen olevan esteensä kohteen saavutettavuudelle niille henkilöille joilla on rajoitteita liikkumisessa tai aisteissa tai kulkevat apuvälineen kanssa. Piha-alueen valaistus ei ollut arvioitavissa tälläkään kertaa valoisan vuorokaudenajan vuoksi.

Kohdassa viisi kysymykset liittyivät kohteen pääsisäänkäyntiin. Sisäänkäynnin kynnyksen arvioin tällä kertaa esteettömäksi. OIVA:sta kysymyksen kohdalta avautuva inforuutu selventää, että rakennusmääräysten mukaan kynnyks saa olla enintään 2cm korkea. Mittanauhalla mitattuna Merikarvian urheilutalon pääsisäänkäynnin kynnyks oli 2cm korkea, joten arvioin kynnyksen esteettömäksi. Ulko-ovi oli käsin avattava, mutta raskas. Todellisen vetolujuuden mittaaminen ei ollut mahdollista puuttuvan jousivaa`an johdosta. OIVA-työkalussa oleva inforuutu selventää, että ovien vetolujuus saa olla korkeintaan 10 Newtonia, mikä vastaa noin yhtä kilogrammaa. Pohtiessani esimerkiksi hyvin nuoren tai apuvälineen kanssa urheilutalolle saapuvan henkilön avaavan ovea, totesin sen olevan aivan liian raskas.

Kohdassa yksitoista kysymykset liittyivät kohteen pukeutumis- ja peseytymistiloihin. Tiloja ei oltu opastettu, mikä esteettömyyden kannalta on huono asia. Kulkuväylällä, kulkiessa aulasta pukuhuoneisiin johtavalle käytävälle, oli hyvin korkea ja porrastettu kynnyks. Kynnyks esti esteettömän kulkemisen rakennuksen sisällä. Kysyessäni urheilutalon henkilökunnalta, oliko heillä ratkaisua kynnyksen ylittämiseen esimerkiksi pyörätuolissa istuvalle henkilölle, kävi ilmi, että urheilutalolta löytyy luiska kynnyksen ylittämiseen. Henkilökunta siirtää luiskan paikalle tarvittaessa ja sitä käyttävät myös urheilutalon siistijät. Urheilutalon luiska oli yksikaistainen. Esteettömyyskartoittajan peruskurssilta opin, että yksikaistainen luiska tulee olla vähintään 90cm leveä ja luiskan tulee näkyä kokonaan sen alkupäästä. Merikarvian urheilutalon luiska oli edellä mainittujen kuvausten kaltainen. Pituudeltaan se oli alle kaksi metriä ja sen nousukorkeus oli melko matala. Tarkkaa arvoa en merkannut muistiin. Arvioin pääsyn pukeutumis- ja peseytymistiloihin olevan esteetön.

Kohdassa kaksitoista kysymykset liittyivät urheilutalon liikuntatilaan. Kuten ensimmäiselläkin kerralla, arvioin vain urheilutalon liikuntasalin. Punttisalin ja uimahallin puolen jätin arvioimatta. Opastus liikuntasaliin puuttuu kokonaan, mutta pääsyn ja kulkemisen arvioin esteettömiksi. Tein liikuntasalissa uudestaan huutotestin akustiikan testaamiseksi. Toisella arviointikerralla huutotesti oli monipuolisempi. Huusin eri äänenpainoilla ja eri ljuuksilla, tein erilaisia äännähdyksiä ja tömistelin. Tekemäni testin perusteella liikuntasalin akustiikka ei ole esteetön.

Toisella arviointikerralla tein muistiinpanoja huomattavasti enemmän ja päätöksissä olin tarkkaavaisempia. Enää arvioinnin tekemiseen ja mielipiteisiin ei vaikuttanut tilojen tai ihmisten tuttuus. Koulutuksen jälkeistä arviointia tehdessä olo oli hyvin itsevarma. Työskentely ammattitaitoisempaa ja pystyin asettamaan tunnesiteen paikkaa ja ihmisiä kohtaan sivuun. Myöskään tulokset eivät mietityttäneet etukäteen. Aikaa arvioinnin tekemiseen meni noin 1h.

9.3 Erot ja yhtäläisyydet

Ensimmäisen ja toisen arvioinnin suurin eroavaisuus oli työkaluun tehtyjen kommenttien määrä ja laatu. Ensimmäisellä kerralla tehtiin kommentteja 10kpl ja toisella kerralla 19kpl. Toisella arviointikerralla kirjoitettiin tarkasti muistiin mm mittatietoa, esimerkiksi inva-vessassaksi merkatusta wc-tilasta ja sen kalusteiden välisistä etäisyyksistä.

Kaiken kaikkiaan vastattiin viitenkymmeneen (50) OIVA-työkalun esittämään kysymykseen esteettömyyden tilasta. Ensimmäisen ja toisen arvioinnin välillä eroa oli yhteensä seitsemässä (7) eri vastauksessa. Näistä seitsemästä esteettömyyden tilaan liittyvästä vastauksesta viisi (5) oli arvioitu esteettömyyden kannalta parempaan suuntaan ja kaksi (2) esteettömyyden kannalta huonompaan suuntaan toisella arviointikerralla. Loppujen lopuksi arvio Merikarvian urheilutalon esteettömyydestä parani. Arviointien tulokset eivät kuitenkaan muuttuneet paljoa, vaikka niiden välissä käytiin esteettömyyskartoittajan peruskurssi.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi keväällä 2015 aiheen valinnalla ja alustavan suunnitelman laatimisella. Prosessin alussa minulla ei ollut tiettyä aihetta, josta haluaisin työni tehdä. Aiheeseen liittyvän ehdotuksen sain Satakunnan ammattikorkeakoulun opettajalta, joka ohjasi minua ottamaan yhteyttä ammattikorkeakoulun Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimuryhmään. Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmän

projektipäälliköllä oli hyviä ajatuksia ja ehdotuksia opinnäytetyöhön liittyen. Yhdessä hänen kanssaan tarkensimme aiheen ja sovimme osallistumisestani esteettömyyskartoittajan peruskurssille. Tutkimuksen kohteeksi valitsin Merikarvian urheilutalon, koska se sijaitsee kotipaikkakunnallani.

Opinnäytetyöni oli toiminallinen. Toiminnallisuuden myötä pääsin tekemään paljon asioita käytännössä. Sain muun muassa harjoittaa esteettömyyskartoittajan peruskurssilla oppimiani asioita ja kehittää taitojani esteettömyyden asiantuntijana. Pääsin tekemään tärkeää työtä esteettömyyden arviointiyökalun toimivuuden testaamisessa ja pilotoinnissa. Sain mahdollisuuden kehittää itseäni myös ammatillisesti ja laajentaa sekä monipuolistaa ajatusmaailmaani. Tietotaitoni kasvoi paljon, sillä aiemmin minulla ei ole ollut näin laajaa käsitystä esteettömyyden osa-alueista ja sen merkityksestä.

Teoriaosuuden myötä työhöni tuli lisää syvyyttä. Sain myös itse entistä tarkemman kuvan aiheesta ja sen tarkoituksesta sekä historiasta. Olennainen osa työtä oli esteettömyystiedon ja esteettömyyden merkityksen sekä fyysisen aktiivisuuden terveysvaikutusten selventäminen. Mahdollisuus fyysiseen aktiivisuuteen on mielestäni jokaisen ihmisen oikeus. Jotta aihealueet tulisi mahdollisimman hyvin ymmärretyksi, oli mielestäni tärkeää käydä esteettömyyden historiaa läpi aina esteettömyyttä ja yhdenvertaisuutta koskevien asetusten ja määräysten kautta. OIVA-työkalu ja esteettömyyskartoittajan peruskurssi ovat pitkälti hanke pohjaisen toiminnan tuloksia, joten kyseessä olleiden hankkeiden selvitys oli mielestäni tärkeässä roolissa.

Teoriatiedon löytäminen oli osittain melko hankalaa. Yleisellä tasolla esteettömyydestä löytyy kyllä hyvin tietoa muun muassa eri järjestöjen nettisivuilta ja kirjallisuudesta. Myös määräysten ja asetusten lähteet olivat helposti löydettävissä. Haasteita oli löytää tietoa etenkin esteettömyyskartoittajan peruskurssin sekä OIVA-työkalun kehittämisen historiasta. Näihin aiheisiin sain onneksi lähdevinkkejä Satakunnan ammattikorkeakoulun Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmältä.

Pidän esteettömyyttä ja ihmisten välistä tasavertaisuutta erittäin tärkeänä, joten kiinnostus opinnäytetyön aihetta kohtaan säilyi koko prosessin ajan. Koska aihe on hyvin laaja ja monipuolinen, on prosessin työstäminen ollut aikaavievää ja vaativaa.

Opinnäytetyöprosessi on opettanut havainnoimaan ympäristöä monipuolisemmin ja ottamaan kanssaihmiset paremmin huomioon.

10.1 Tulosten pohdintaa

Ensimmäisen ja toisen esteettömyyden arviointikertojen tuloksissa ei ollut suurta eroavaisuutta. Tulosten tarkastelun jälkeen voin todeta, että OIVA-työkalulla voi saada tarpeeksi luotettavaa tietoa esteettömyyden tasosta ilman aikaisempaa kokemusta esteettömyyden arvioinnista tai OIVA-työkalun käytöstä. Saatujen tulosten perusteella arvio Merikarvian urheilutalon esteettömyyden tasosta parani hieman toisella arviointikerralla. Olin itse yllättynyt tuloksista. Odotukseni oli, että tulosten eroavaisuus olisi huomattavasti suurempi. Varmuus omaan tekemiseen oli vahvempi toista arviointia tehdessä.

OIVA-työkalu on osattu aiempien käyttäjäarviointien pohjalta muokata niin selkeäksi, että sen käyttöönotto ja käyttäminen on hyvin helppoa. Työkalu ohjaa ja neuvoa tarvittaessa. Myös fysioterapeutin pohjakoulutuksesta on varmasti ollut apua esteettömyyden arvioinnissa jo ennen esteettömyyskartoittajan peruskurssin suorittamista, mutta hyvä työkalu on myös tärkeä tekijä. Fysioterapian koulutusohjelman aikana tutustuin erilaisiin apuvälineisiin ja pääsin testaamaan esimerkiksi pyörätuolilla liikkumista Porin keskustan liikkeissä. Koulutusohjelman käytännön harjoitusjaksoilla työskentelin monipuolisesti ammatillisessa yhteistyössä eri terveydenhoidon ammattiryhmien edustajien kanssa. Sain myös mahdollisuuden harjoittaa fysioterapiaa erilaisille toiminta- ja liikkumisesteisille henkilöille. Nämä kokemukset ovat antaneet minulle mahdollisuuden oppia esteettömän elin- ja toimintaympäristön merkityksestä.

Tuloksien perusteella voin todeta, ettei esteettömyyskartoittajan peruskurssista ollut minun kohdallani suurta vaikutusta arvioiden tuloksiin. Pohdittavaksi jää, olisivatko tulokset erilaiset muun ammattikunnan edustajan tai opiskelijan tekemänä. Voin kuitenkin suositella kurssia kaikille esteettömyysasioista kiinnostuneille. Kurssi on kattava ja monipuolinen. Omalla kohdallani kurssi lisäsi ammatillista itseluottamusta ja laajensi tietojani esteettömyyden osa-alueista.

10.2 Ajatuksia ja muutosehdotuksia OIVA-työkalusta sekä esteettömyyskartoittajan peruskurssista

OIVA-työkalun helppokäyttöisyys ja käyttäjäystävällisyys helpottivat arviointien tekemistä. Sen ulkoasu on yksinkertainen ja selkeä. Työkalu etenee loogisesti aihealueesta toiseen, ja esittää tarkentavat kysymykset tarvittaessa. OIVA-työkalua käytettäessä ei tarvitse vastata turhiin kysymyksiin tai miettiä, tuliko kaikki tarvittavat kysymykset varmasti huomatuksi. Työkalun inforuudut ja -kuvat opastavat, jos kysymysten kanssa tulee epäselvyyttä. Se sisältää tietoa rakennusmääräyskistä, -asetuksista ja -suosituksista, joiden varaan on helppo perustella vastaukset ja tehdä päätökset. Wordiin saatava valmis raporttipohja helpottaa raportin tekemistä huomattavasti. Se antaa selkeät raamit raportille aihealueittain. Valmis raporttipohja luo myös varmuutta, että kaikki tarpeellinen tieto on saatavilla ja kirjattu ylös.

Jälkikäteen ajateltuna tahtoisin panostaa arviointityöskentelyssäni entistä enemmän huolellisuuteen. Jos voisin tehdä jotain toisin, ottaisin kaikki työkalut mukaan, myös jousivaan sekä luksimittarin valaistustehon mittaamiseen. Mittaisin enemmän ja huolellisemmin ja tekisin muistiinpanot kaikista mittaamistani kohteista, vaikka esteettömyys selvästi toteutuisikin. Ottaisin myös kuvia kohteesta. Nyt ymmärrän, että runsaat ja selkeät muistiinpanot toisivat entistä enemmän varmuutta raportointiin. Ottaisin myös valokuvia, voidakseni palata arvioituun paikkaan raporttia tehdessä. OIVA-työkalussa olisi hyvä olla muistutus ja/tai ohjeistus laadukkaan arvioinnin suorittamiseen. Ohjeissa voisi olla nimettynä kaikki tarvittavat työkalut, sekä muistutus huolelliseen ja tarkkaan työskentelyyn myös muistiinpanojen ja kuvien ottamisen osalta. (Taulukko 2.).

Taulukko 2. Muutosehdotuksia OIVA-työkaluun ja esteettömyyskartoittajan peruskurssiin.

MUUTOSEHDOTUKSIA	
<p>OIVA-työkalu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ohjeistus/muistutus laadukkaan arvioinnin suorittamiseen <ul style="list-style-type: none"> • tarvittavat työkalut • muistiinpanojen laatu ja kuvien ottaminen raportoinnin helpottamiseen 	<p>Esteettömyyskartoittajan peruskurssi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ainakin kaksi kontaktipäivää lisää • enemmän käytännönharjoittelua ja aikaa harjoitusten läpikäyntiin • vähintään yksi pienimuotoinen, yksin tehtävä, harjoituskartoitus, ennen kurssin lopputyönä tehtävää kartoitustyötä. • ryhmätehtävien ryhmäkoot hieman pienemmiksi • enemmän palautetta • ammattilaisten näyttöjä arviointityöskentelystä

Esteettömyyskartoittajan peruskurssin opettajien diaesityksessä oli kurssille nimetty neljä tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli, että osallistuja oppisi mitä esteettömyys on ja miksi ympäristön tulisi olla esteetön, toiseksi, osallistuja osaisi tarkastella ympäristöä monipuolisemmin. (Tupala ja Kuusiluoma 2015.) Näissä tavoitteissa kurssi onnistui todella hyvin. Esteettömyyskartoittajan peruskurssi vahvistaa ja laajentaa tietämystä esteettömyydestä. Se laajentaa ajattelutapaa ja opettaa teoriassa, miten tarkasti ja huolellisesti erilaisiin esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin tarpeisiin tulee kiinnittää huomiota. Kurssilla myös oppii, mistä on saatavilla ja löydettävissä luotettavaa tietoa esteettömyydestä. Koulutus lisää varmuutta ja kasvattaa henkilökohtaista itseluottamusta sekä uskoa omaan ammattitaitoon sekä kykyihin jonkin verran. Kurssin myötä ymmärrän esteettömyyden tärkeyden liikkumisen mukavuuden ja sujuvuuden mahdollistajana paljon paremmin. Nyt todella tiedän, että esteettömyys helpottaa myös terveiden ja toimintakykyisten ihmisten elämää, eikä vain niiden henkilöiden, joilla toimintakyky tai aistit ovat jostain syystä rajoittuneet.

Esteettömyyskartoittajan peruskurssi käsitteli kaikki esteettömyyden osa-alueet. Esteettömyydessä otetaan huomioon myös kuulo- ja näköaistit. Huomioidaan muun muassa akustiikkaa, etäisyyksiä ja asioiden ja esineiden sijoittamista sekä värimaailmaa. (Esteetön rakennus ja ympäristö 2007, 10-12). Nykypäivänä hyvin ajankohtainen ja

tärkeä huomioitava asia on myös sähköisen viestinnän osa-alue, esimerkiksi internet-sivut ja niiden asettelut ja kontrastit. Esteettömyyden tulisi olla kaikkialla ja kaikessa mukana, aivan kuten ihmisetkin ovat.

Esteettömyyskartoittajan peruskurssin kolmas ja neljäs tavoite olivat, että osallistuja oppii tuntemaan ja osaa käyttää ESKEH-kartoitusmenetelmää ja OIVA-työkalua (Tupala ja Kuusiluoma 2015). Näissä tavoitteissa kurssi onnistui mielestäni vahvasti, mutta ei täydellisesti. Tunneilla tehdyt esteettömyyden arviointiharjoitteet opettivat työskentelyä käytännössä, ja harjoittivat OIVA-työkalun käyttöä. Harjoitteiden määrä ja niihin käytetty aika tulisi kuitenkin olla isompi (Taulukko 2.). Olisi tärkeää oppia, että esteettömyyttä tutkiessa on oltava tarkka, perusteellinen ja tehtävä tarvittavat mitaukset huolellisesti. Kiire ei saa olla. Myös ryhmäkoot olivat usein liian suuria. Esteettömyyden kartoitus- ja arviointitehtäviä tehtiin useamman hengen ryhmissä, jolloin tehtävän suorittaminen saattoi, ryhmästä riippuen, olla hieman kaoottista. Tällöin myös joidenkin osallistujien osuus tehtävästä saattoi jäädä vähäiseksi ja harjoitteen oppiminen huonoksi, vaikka tahtoa olisi ollut tehdä enemmän. Ryhmäkoon suuruuden vuoksi myös ESKEH -kartoituslomakkeiden ajallinen käyttö oli melko pieni. Käytännön harjoitteet ovat mielestäni tehokkain tapa oppia, mutta ryhmätehtävien tekemiseen käytetty aika oli kokemukseni mukaan kurssilla liian vähäinen. Oppiminen nähdään perinteisesti tiedon hankkimisena ja opiskelija tiedon hankkijana, mutta pelkkä tiedon hankinta ja omistaminen eivät riitä. Opittua tietoa tulee hallita ja osata myös käyttää, ja teoreettiselle tiedolle tulisi muodostua myös merkitys. (Tynjälä, Välimaa & Murtonen 2004, 238-239.) Yleensä ajatellaan, että lapset ja aikuiset oppivat eri tavoin, mutta oppimistavoissa on todettu olevan myös yhteisiä piirteitä. Sekä lapsilla että aikuisilla oppiminen perustuu kokemukseen ja vuorovaikutukseen ympäristön kanssa (Collin & Paloniemi 2007, 58).

Ymmärrän toki, että itsenäinen opiskelu on tärkeää. Omalla vapaa-ajalla tehtävillä harjoituksilla on iso merkitys arviointi- ja kartoitustaitojen kehittämisessä, mutta palautteen saanti jää puuttumaan. Myös esteettömyyskartoittajan peruskurssilla tehtävien tarkastukseen käytetty aika oli vähäinen eikä palautteille jäänyt mielestäni riittävästi aikaa. Henkilökohtaista palautetta sai vähän. On todettu, että aikuisten oppimisessa palautteen saaminen on tärkeässä asemassa, sillä aikuisten opiskelu perustuu omaan

tahtoon eikä pakkoon (Collin & Paloniemi 2007, 62). Kurssi sisälsi kuusi kontaktipäivää, mutta määrä saisi olla mielestäni vähintään kahdeksan. Uskon, että riittävä ja huolellinen harjoittelu lisää entisestään ammattitaitoa ja laatua tulevien esteettömyyskartoittajien työskentelyyn. Esteettömyyskartoittajan peruskurssilla olisi myös mielenkiintoista nähdä, kun esteettömyyden ammattilaiset tekevät arviointia tai kartoitusta ja oppia sekä omaksua heiltä työskentelytapoja. (Taulukko 2.).

LÄHTEET

- Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2015. Viitattu 25.5.2015 & 9.8.2016. <http://www.esteeton.fi/portal/fi/esteettomyys/>
- Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2016. Viitattu 21.9.2016. http://www.esteeton.fi/portal/fi/linkit/esteettomyyshankkeet/esken_esteettomyyshankkeet/eskeh_2007_2009/
- Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2016. Viitattu 21.9.2016. http://www.esteeton.fi/files/attachments/esteeton/tarkistuslistat/eske_vau_tapahtumajarjestajan_muistilista_web.pdf
- Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2016. Viitattu 8.11.2016 http://www.esteeton.fi/portal/fi/eske/rakennetun_ympariston_esteettomyyskartoittajat/
- Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2016. Viitattu 1.9.2016. <http://minedu.fi/OPM/Liikunta/liikuntapaikat/?lang=fi>
- Huttunen, J. 2015. Mitä terveys on? Viitattu 11.1.2017. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00903&p_hakusana=jussi%20huttunen
- Invalidiliiton www-sivut 2016. Viitattu 9.8.2016 <http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/toiminta/projektit/projektiarkisto/esteettomyys-projekti/>
- Invalidiliiton www-sivut 2017. Viitattu 15.1.2017 <http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/toiminta/projektit/projektiarkisto/eskeh/>
- Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry: www-sivut 2017. Viitattu 23.1.2017. <http://www.vammaisurheilu.fi/palvelut/materiaalit/raportit>
- Kilpelä N. 2009. Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisusarjan opaskirjojen nykyinen esteettömyyssiältö. ESTE-hankkeen loppuraportti. Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry ja Kynnys ry. Viitattu 23.1.2017
- Karinharju, K., Tupala, R., Kuusiluoma, R., Jaakkola-Hesso, S., Tommila, H., Törne, M., & Vuorsola, S. 2014. Liikuntapaikkojen esteettömyyskartoitus päätöksenteon tueksi. LIEKA -hankkeen loppuraportti. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.1.2017. http://www.samk.fi/wp-content/uploads/2016/06/Esteettomyys_lieka_julkaisu-1.pdf
- Karinharju, K., Tupala, R. 2014. Tietoa, taitoa ja tulosta. SAMK esteettömyys ja saavutettavuus 2013 –raportti. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.3.2016 & 10.1.2017 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79850/2014_B_5_samk_esteettomyys_raportti2013.pdf?sequence=1
- Tupala, R., Kuusiluoma, R., Karinharju, K., Jaakkola-Hesso, S., Tommila, H., Laitinen, M. 2015. Välineitä esteettömyyden arviointiin ja kehittämiseen liikuntapaikkarakentamisessa. LIEKA 2 –hankkeen loppuraportti. Viitattu 9.8.2015. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/103654/2015_B_15_SAMK_LIEKA_II.pdf?sequence=2

Ruskovaara, A. 2009. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliitto ry. Kirjapaino Öhrling Oy

Heikinaro-Johansson, P. & Huovinen, T. (toim) 2007. Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Rintala, P., Huovinen, T. & Niemelä, S. 2012. Soveltava liikunta. Tampere: Tammerprint Oy.

Suni, J. (toim.), Taulaniemi, A. (toim.) 2012. Terveyskunnan testaus. Helsinki: SanomaPro.

Fogelholm, M., Vuori, I., Vasankari, T. (toim.). 2014 Terveysliikunta. Vaasa: Hansaprint Oy.

Kilpelä, N., (toim). 2013. Esteettömät sisäliikuntatilat. Tampere: Tammerprint Oy.

Herrala, H., Kahrola T. & Sandström M. 2009. Psykofyysinen ihminen. Helsinki: WSOYpro Oy

Kilpelä, N. n.d. Esteettömyys sisäliikuntatiloissa. Kynnys konsultit.

Tupala, R., Kuusiluoma R. 2015. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittajan peruskurssi. Diaesitys Satakunnan ammattikorkeakoulussa järjestetyllä Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittajien peruskurssilla.

Tupala, R. 2017. Projektipäällikkö, Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2017.

Tupala, R., Inberg, N. & Karinharju, K. 2016. Oiva-työkalu esteettömyyden arviointiin ja raportointiin. Viitattu 20.1.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116190/2016_B_6_SAMK_OIVA_tyokalu_esteettomyyden_arviointiin_ja_raportointiin.pdf?sequence=2

Kärki, A., Kyngäs S. & Väkiparta, K. (toim.). 2014. Satakunta yritystä ja yhteisöä mukana innovaatioympäristön kehittämisessä. Viitattu 20.1.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71951/2014_B_1_INNOKE.pdf?sequence=3

Finlex 1999. Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132 muutoksineen. Viitattu 6.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>

Finlex 1999. Maankäyttö- ja rakennusasetus 10.9.1999/895. Viitattu 6.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990895>

Tynjälä, P., Välimaa, J. & Murtonen, M. (toim.). 2004. Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Collin, K. & Paloniemi, S. (toim.). 2007. Aikuiskasvatus tieteenä ja toimintakenttinä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Esteetön rakennus ja ympäristö: turvallinen toimia ja liikkua: suunnitteluopas. 2007.
Rakennustietosäätiö. Helsinki: Rakennustieto 2007.

Liikuntapaikan esteettömyyden tilan arviointi - Rysä, Merikarvian urheilutalo

1. Yhteystiedot

([Merikarvia](#)) ([Urheilutalo Rysä](#))

2. Etukäteistieto

Liikuntapaikan internet-sivut löytyvät osoitteesta (internet-sivun osoite). Liikuntapaikan osoite löytyy internet-sivuilta. Kartta liikuntapaikan sijainnista helpottaa kohteen löytämistä. Internetsivuilla tulisi lisätä vastaanoton ja vastuhenkilön yhteystiedot. (Puhelinnumero löytyy heti etusivulta, mutta se tulee etsiä tekstin joukosta. Ei erotu välittömästi.) (Aukioloajat kerrotaan selkeästi. Poikkeavia aukioloaikoja ei näy ympäri vuoden.) Internet-sivustolle suositellaan lisättäväksi tietoa, miten kohteeseen pääsee, minkälaiset pysäköintimahdollisuudet ovat, miten liikuntapaikkaan pääsee sisälle ja mitä mahdollisuuksia sisällä on. Liikuntapaikkaa ei suositella luokiteltavaksi joko esteettömäksi tai esteelliseksi, vaan on oleellista kertoa olosuhteista, jolloin jokainen voi itse päättää soveltuvatko tilat hänelle. (Liikuntamahdollisuudet urheilutalolla ja sen välittömässä läheisyydessä on kerrottu monipuolisesti. Esteettömyydestä ei ole mainittu tai esteettömästä wc.)

3. Saapuminen

Liikuntapaikan läheisyydessä on linja-auto-/raitiovaunupysäkki tai metro-/juna-asema, mikä parantaa kohteen saavutettavuutta. Julkisen kulkuneuvojen esteettömyys tulisi kuitenkin vielä erikseen arvioida. (Bussipysäkki löytyy Rysälle johtavalta tieltä. Matkaa ulko-ovelta ~200-300m) Kevyen liikenteen väylä ei johda rakennukselle saakka. (Pihassa ei ole erityistä kevyen liikenteen väylää) Liikuntapaikalle ei ole yhtenäistä katkeamatonta opastusta suuremmalta kulkuväylältä. Esteetön opastus toteutuu, kun opasteet sijaitsevat helposti havaittavassa paikassa, silmän korkeudella, opasteen kohdalla on häikäisemätön ja riittävä valaistus, opasteet sijaitsevat kulkureitin sivussa ja niiden ääreen on esteetön pääsy, opasteen teksti tai symboli erottuu tummuuskontrastina taustastaan, opasteen pinta on himmeä ja häikäisemätön, kulkureiteillä käytetään opastavia materiaaleja ja kun kulkureitti erottuu tummuus- ja materiaalikontrastilla ympäristöstä. (Ruskovaara, A. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. 2009.)

4. Piha-alue

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET		1	2	3	T	H	S	
Liikuntapaikan esteettömyyden tilan arviointi	Internetsivuille tulisi lisätä vastaanoton ja vastuuhenkilön yhteystiedot.							
	Internet-sivustolle suositellaan lisättäväksi tietoa, miten kohteeseen pääsee, minkälaiset pysäköintimahdollisuudet ovat, miten liikuntapaikkaan pääsee sisälle ja mitä mahdollisuuksia sisällä on. Liikuntapaikkaa ei suositella luokiteltavaksi joko esteettömäksi tai esteelliseksi, vaan on oleellista kertoa olosuhteista, jolloin jokainen voi itse päättää soveltuvatko tilat hänelle.							
	Kevyen liikenteen väylä ei johda rakennukselle saakka.							
	Liikuntapaikalle ei ole yhtenäistä katkeamatonta opastusta suuremmalta kulkuväylältä. Esteetön opastus toteutuu, kun opasteet sijaitsevat helposti havaittavassa paikassa, silmän korkeudella, opasteen kohdalla on häikäisemätön ja riittävä valaistus, opasteet sijaitsevat kulkureitin sivussa ja niiden ääreen on esteetön pääsy, opasteen teksti tai symboli erottuu tummuuskontrastina taustastaan, opasteen pinta on himmeää ja häikäisemätön, kulkureiteillä käytetään opastavia materiaaleja ja kun kulkureitti erottuu tummuus- ja materiaalikontrastilla ympäristöstä. (Ruskovaara, A. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. 2009.)							
	Saattoliikenteelle ei ole varattu pysähtymispaikkaa. Saattoliikenteen pysähtymispaikka on pääsisäänkäynnin tai vaihtoehtoisen esteettömän sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä oleva liikennealue, johon on mahdollista pysähtyä hetkeksi tuomaan tai noutamaan henkilöitä. Alue voi olla merkitty opasteella (esim. pysäköintikielto ja lisäkilpi aikarajoituksesta). (Ruskovaara, A. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. 2009.)							
	Kulkua pääsisäänkäynnille ei ole opastettu.							
	Sisäänkäyntiä ei ole katettu. Katettu sisäänkäynti olisi helpompi hahmottaa ja lisäksi katos suojaisi sisäänkäyntiä esimerkiksi sateelta ja lumelta. (Ruskovaara, A. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. 2009.)							
	Sisäänkäynti olisi hyvä merkitä erillisellä opasteella, esim. rakennuksen nimi sisäänkäynnin yläpuolella. (Ruskovaara, A. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. 2009.)							
	Sisäänkäynnin yhteydessä olisi hyvä olla penkki, jolla voi odottaa esim. saapuvaa kuljetusta. Penkki tulee olla kulkuväylän ulkopuolella niin, ettei se aiheuta törmäysvaaraa. (Ruskovaara, A. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. 2009.)							
	Ovi on raskas avata. Suositusten mukaan oven avaamiseen tarvittava voima ei saa ylittää 10 Newtonia, mikä vastaa noin yhtä kilogrammaa. (Ruskovaara, A. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. 2009.)							

[Etusivu](#) [Takaisin](#) OIVA [Kirjautu ulos](#)

Valitse lomake - Rysä, Merikarvian urheilutalo

- + Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus (ESKEH)
- + Liikuntapaikkojen esteettömyyskartoitus (ESKEH ja VAU)
- Liikuntapaikan esteettömyyden tilan arviointi
 - Liikuntapaikan esteettömyyden tilan arviointi [>](#)
- + Kotiympäristön esteettömyyden tarkastelu (kotiuttamistyökalu)
- + Tilojen esteettömyyskartoitus aistit huomioiden